

Гергана Фъркова, доц. д-р
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

ПРЕВОДЪТ КАТО РИМЕЙК

Резюме. Всяко литературно произведение носи в себе си историческия контекст на епохата, в която е създадено, но в нея се наслаждава и контекстът на епохата, в която то се чете и става популярно. Франц Кафка е от най-анализираните автори заради безспорната му значимост за модерната литература, но и поради необикновената метафоричност и многозначност на текстовете му. Кафка е интересно явление, защото неговите текстове не остаряват, но в същото време се превеждат и препревеждат неуморно в цял свят. Най-известният му разказ „Die Verwandlung“ („Преображението“/„Метаморфозата“) има тридесет и един превода на испански, двадесет и пет на английски, на български – три. Настоящото изследване се фокусира върху въпросите кое налага възникването на нов превод и кога новият превод е нов?

Ключови думи: Кафка, превод, Метаморфозата, литература, кабала

Художественият превод е основният инструмент на световния литературен обмен и сполучилият трансфер е главна заслуга на преводача. Истинският характер на неговия труд обаче се разкрива през разбирането за превода като вторичен продукт. Именно затова в широк смисъл преводът може да бъде определен и като своеобразен римейк, доколкото той винаги е вид пресъздаване на оригинала, към който добрият преводач по правило се отнася с респект. Проклятието на преводача, но и неговият най-голям шанс е в това, че преводът никога не може да бъде двойник на оригинала. Той винаги си остава добра или не толкова добра версия на оригиналното произведение. За да илюстрирам тезите си, избрах примери от българските преводи на знаковото произведение на Франц Кафка „Die Verwandlung“, познато на българския читател като „Преображението“ и „Метаморфозата“.¹

¹ „Метаморфозата“ (Димитър Стоевски, 1974/2003) „Преображението“ (Венцес-

По-нататък в текста ще се придържам към оригиналното немско заглавие.

Преводът не е нищо повече от опит да се въведе езиковата общност, от която произхожда преводачът, в света на превеждания автор, което означава и пренаправата на този свят. Затова е работеща формулата, че колкото повече преводи на едно и също произведение съществуват, толкова по-добре. Особено когато говорим за автори като Кафка, многозначността на чиито творби е неизчерпаема. Нито едно тълкуване не разкрива смисъла на неговите истории до край. Тази многовалентност кара изследователите непрекъснато да говорят и спорят помежду си, а рецепцията на Кафка да се изменя динамично. Но за да се постигне тази фасетност на интерпретациите трябва да имаме качествени нови преводи с респект към оригинала. Само тогава вложените усилия и средства са наистина оправдани. Безсмислено от гледна точка на общия интерес в науката и културата е създаването на пореден превод, който е пресъздаване не на оригиналното произведение, а просто римейк на по-стар вече съществуващ превод.

Езиковото осъвременяване на вече преведено произведение в утвърдените световни практики не се определя като нов превод, тук се запазва авторството на първоначалния преводач, особено когато става дума за доказано качествен превод. Ще илюстрирам различния начин на действие в България с един паралел. Последният български превод на „Die Verwandlung“ излиза 2018 г. с името на нов преводач, който е редактор на предишния превод отпреди почти 40 години. В Германия през 2016 г. на немски език е публикуван отново класическият превод на „Бай Ганьо“ от 1974 г., осъвременен от Румен Милков.² Той е дело на Норберт Рандов и Хартмут Хербот, като за създаването му двамата преводачи са стъпили върху работата на Георг Адам от 1905 г. и 1906 г., превел за първи път отделни глави от произведението на Алеко Константинов. При всичките етапи, през които минава немската версия на този класически текст на българската литература, всеки следващ вариант използва постиженията на предходния в стремеж към по-мо-

лав Константинов, 1982) и „Метаморфозата“ (Любомир Илиев, 2018).

² Aleko Konstantinow. *Bai Ganju, der Rosenöhländler*. Aus dem Bulgarischen übersetzt von Georg Adam, Hartmut Herboth und Norbert Randow. Herausgegeben von Rummen Milkow. Wieser Verlag, 2016.

дерно звучене, за да може всяко ново поколение да бъде активно въввлечено в общуването с текста.

Такава традиция в България не съществува. Най-много да се посочват с бележка в новия превод отделни изрази, добили междуременно широка известност чрез определен предходен превод. У нас всеки преводач поставя името си като създател на нов превод независимо колко сходства се откриват в текстовете – и не само в интерпретацията, езика, но дори и в неточностите, защото във всеки превод неизбежно има грешки.

В конкретния случай с най-новия превод на „Die Verwandlung“ трудно може да се говори дори за езиково осъвременяване. Неговият автор целенасочено използва архаизми, за да сигнализира, че тук става дума за стогодишен текст. Доколко уместно е обаче изкуственото архаизиране, когато превеждаме творбите на Кафка, които и днес не губят своята модерност и актуалност дори по отношение на езика? Най-новият превод на места дори се възприема като най-стар.³ Когато един превод е правен преди десетилетия патината в звученето е естествена и органична, старите изрази не дразнят читателя. Смущаващ е сблъсъкът между архаичен и модерен език. Такъв подход не само не съответства на естетиката на Кафка, но го превръща в антимодернист.

По-важна предпоставка за нов превод на творбите на Кафка би било не толкова остаряването на езика на досегашните преводи, колкото промененият исторически контекст, особено когато предишните преводи са възникнали в една авторитарна система, допускаща само един удобен за нея прочит. Особено неотложна нужда от нов превод възниква и заради качествено нов етап в разбирането и цялото знание за личността на Кафка и неговото творчество. Ние винаги асоциираме един римейк с модерност и актуализиране на прочита.

По света новите преводи се коментират именно от гледна точка на приносяния момент за рецепцията на автора и произведението, а самите преводачи обикновено са хора, които изследват творчеството на съответния автор и включват в новите издания ценни коментари. Творчеството на Кафка е един от най-добрите примери в световната практика за огромно количество нови преводи. Най-известният му раз-

³ Според резултатите на анкета, проведена от мен през октомври 2019 г. сред 70 млади непредубедени читатели, студенти по икономика в Софийския университет на възраст между 19 и 22 години.

каз „Die Verwandlung“ има например десетки преводи на английски, а Испания е страната с рекорден брой преводи – тридесет и един.⁴ Интересен факт е, че първият превод (на унгарски) излиза приживе и Кафка научава за него.⁵

Наличието на многобройни версии на различни езици говори, разбира се, както за безспорната значимост на Франц Кафка за модерната литература, така също за това, че той наистина е един от най-анализираните автори. Необикновената метафоричност и многозначност на текстовете му провокира силно желание за тяхното разгадаване от читатели и учени. Около самия Кафка и неговото литературно наследство в годините след смъртта му са се натрупали доста мистификации и легенди. През последните две десетилетия обаче се извършиха изключително задълбочени изследвания на цялото му литературно наследство включително и на необработени доскоро негови ръкописи. С излизането на критическото издание на неговото творчество⁶ в средата на 90-те години се създадоха предпоставки всички, които се занимават с Кафка, да надникнат буквално в писателската му лаборатория. Ръкописите разкриват особено ясно стила на работа на Кафка и неговата изключителна пунктуалност. Той е много внимателен към всеки детайл и пише с почти „бюрократична педантичност“. „От редакциите на текстовете става ясно, че писането при Кафка е силно контролирано: от една страна, той отваря подсъзнанието си, но от друга – стриктно контролира процеса на писане.“⁷

Най-високото стъпало в съвременното знание за Франц Кафка е публикуваната между 2002 и 2016 г. в немското издателство „Фишер“ тритомна биография на писателя от литературния критик и философ Райнер Щах. Този труд от две хиляди страници съдър-

⁴ Според Сусане М. Кадера това е една от най-превежданите новели от XX век в Испания. Почти половината от новите преводи (14) излизат след 2000 г. (Cadera, S. M. Franz Kafkas Die Verwandlung and its Thirty-One Spanish Translations. – In: Cadera, S. M., Walsh, A. S. (eds). *Literary Retranslation in Context*. Oxford – New York: Peter Lang, 2017, pp. 177–180).

⁵ A változás [Трансфигурацията], Szebadtság (Kaschau), 1921. Преводът е на младия тогава унгарски писател Шандор Мараи.

⁶ Franz Kafka. *Drucke zu Lebzeiten. Schriften Tagebücher Briefe*. Kritische Ausgabe. 15 Bände. Hg. Jürgen Born, Gerhard Neumann, Malcolm Pasley, Jost Schillemeit. Frankfurt/Main: Fischer Verlag, 1994.

⁷ Райнер Щах. Из интервю с литературоведа и биограф на Кафка в радио-предаване: Alpha Forum, 25.4.2016.

жа както философски и психологически интерпретации, така също много ценни исторически факти, очертаващи цялостната рамка на епохата. Райнер Шах има възможност да работи върху критическото издание като редактор в издателство „Фишер“ при подготовката му за публикуване. Освен цялото литературно наследство на Кафка той изследва още дневниците на Макс Брод, както и цялата преса от епохата – не само чешката, но така също австрийската и германската. Неговата детайлна панорама от ключовите събития в света по онова време през техния резонанс в Прага до психологическото им преработване в написаното от Кафка съчетава в единен сюжет цялата биографична фактология и дава отговорите на редица „неразбираеми загадки“.

Много съществена обективна информация може да бъде почерпена, разбира се, от писмата и дневниците на писателя от времето на създаване на разказа, предвид категоричния факт, че творчество на Кафка е дълбоко автобиографично. Ценна помощ за преводача представляват и собственоръчните поправки в оригиналния ръкопис на „Die Verwandlung“, който, за щастие, е запазен и включен в критическото издание.

Няма съмнение, че през 2018 г. беше крайно време да се появи нов превод на шедьовъра на Франц Кафка на български, в който да се съдържа и най-адекватното съвременно знание за творбата. Но очакванията не се оправдават, тъй като преводът от 2018 г. е по-скоро реплика на по-старите български версии; в него не само че не се съдържа новата рецепция, но дори се саботира възможността на читателя за един по-актуален прочит.

За да се валидира оригиналният момент в последващия превод, преводачите често влагат усилия в намирането на ново заглавие. Изборът на „Метаморфозата“ на пръв поглед трябва да ни доближи до световната практика, тъй като на английски и в повечето преводи на испански е използвано именно това заглавие. Модата на „Метаморфозата“ тръгва от първия анонимен превод на испански, публикуван през 1925 г. във влиятелното списание „Revista de Occidente“ на Хосе Ортега и Гасет и приписван на Хорхе Луис Борхес. Едва в края на 60-те години се появяват филологически и исторически изследвания, изказващи съмнение, че това произведение идва от перото на известния аржентински писател. През 1974 г. и самият Борхес признава в интер-

вю пред писателя Фернандо Сорентино, че преводът не е негов.⁸ Ако погледнем към дългия списък с преводите на испански, се вижда, че в края на XX век заглавието се ревизира на „Трансформацията“ (*La transformación*) дори в преиздаването на някои вече излезли като „Метаморфозата“ преводи.⁹

Няма никакво съмнение, че Кафка не избира случайно думата *Verwandlung*, в която е кодирана притчата за превръщането на човек в животно като вид наказание. В писмата и дневника на Кафка често се среща думата *Verwandlung*, но и нейният антипод *Rückverwandlung* (= възвръщане към предишния образ, ретрансформация) и тъкмо на тази надежда се гради цялата фабула на разказа. Българският Грегор Замза обаче е обречен от самото начало, той е насекомо от събуждането си една сутрин след кошмарни сънища до смъртта си. Грегор Замза на Кафка представлява постепенно осъзнаване на обречеността. Той попада и доста дълго остава затворен в ничията зона между човешкото и нечовешкото. „Може да се каже, че „субектът“ е в състояние на постоянно разпадане (*Spaltung*) на самосъзнанието след като навлиза в символния домейн.“¹⁰ Доста елементи в текста на Кафка подчертават тази проблематична раздвоеност: нежеланието да напуснеш човешкото и страха да приемеш нечовешкото битие. Мъчителното в трансформацията на Грегор е, че той загубва човешкото си тяло и човешкия говор, но съзнанието и човешката му същност остават непокътнати. Липсата на адекватно тяло и реч са достатъчно основание да бъде избутан от човешкия свят в „долната земя“. Неговата твърда черупка изключва възможността за връзка и разбиране с хората, за които той продължава да мисли и да се тревожи. Неговото Аз е заточено и е в тотална изолация. И това състояние на безнадеждност се подхранва още повече от нестихващата вяра, че има път назад за него. Точно това емоционално богатство напълно липсва в българския вариант и това е видно още в заглавието.

Не някаква метаморфоза, а тоталната дехуманизация и невъзможност за принадлежност дори с най-близките си, е основна тема въобще в творчеството на Кафка, а тук тя е доведена до своята край-

⁸ Sorrentino, F. *Siete conversaciones con Jorge Luis Borges*. Buenos Aires: Casa Pardo, 1973.

⁹ По данните в публикацията на Сусане М. Кадера.

¹⁰ Lee, Ch.-Y. *Beyond the Body: Kafka's The Metamorphosis and Gibson's Neuro-mancer*. – In: *Concentric: Literary and Cultural Studies*. Taipei, 30.2/2004, p. 204.

ност. Кафка добре познава мотива с превръщането от еврейската литература и вмъква в разказа си много елементи от еврейския мистицизъм, които са от съществено значение за разбирането на текста.

Превръщането в нещо друго като изгнание на душата трябва да я пречисти и да даде на сгрешилия възможност чрез новото изпитание да подобри своите дела. Животът в заточение е свързан с нечистотата. И в третата част на разказа тази нечистотата достига пълното си проявление. Така както и скептицизмът относно възможното изкупление. Това е крахът, окончателният провал на желанието на Грегор да бъде приет обратно от общността, като „член от семейството“.

Записките в дневника и писмата на Кафка разкриват, че представата за трансформацията в животно, в някакво най-низше същество всъщност е централна екзистенциална метафора за него. „Die Verwandlung“ маркира началото на серия творби, в които има мислещи, говорещи и страдащи животни. Корените на този топос очевидно достигнат до големи психологически дълбини.¹¹ Описанието на човешкия свят през очите на животно е особено „примамлива метафора, защото чрез нея Кафка достига кулминацията на себеотрицанието и постоянството, с което проектира себе си извън човешкото общество“.¹²

Едно от големите предизвикателства за преводачите по цял свят е да се намери подходящо определение за съществото, в което се превръща Грегор Замза. „Ungeheuer Ungeziefer“ (унгехойер унгецифър) е съвършена композиция както в акустично, така и в смислово отношение. И двете думи поотделно са многозначни, а в съчетанието им се наслагват още повече пластове. *Ungeheuer* значи огромен, чудовищен. *Ungeziefer* е отрицателната форма на *Geziefer* (жертвено животно) и назовава обобщаващо негодното да бъде „жертвено животно“, което в съвременния език съдържа имплицитното значение на нечисто, болно, гнусно, безплодно. Немският израз *ungeheures Ungeziefer* изтъква нечистата (греховна) природа на Грегор още в първото изречение и отдавна не се превежда като „насекомо“. Конкретизирането на *Ungeheuer Ungeziefer* и свеждането му до известен вид насекомо прави историята тривиална, в някакъв смисъл умилителна

¹¹ Stach, R. *Kafka. Die Jahre der Entscheidungen*. (3. Auflage). Frankfurt/Main: Fischer Verlag, 2014, S. 214.

¹² Ibid.

и разваля търсения от самото начало шоков ефект като в класически хорор сюжет. Самият Кафка го заявява недвусмислено и е бил против на корицата да бъде изобразено насекомо. Това въображаемо чудовище е събирателен образ на физическото отвращение и ужас, на смразяващата представа какво би било, ако си отвратителен и неспособен да помръдваш, ако ти е отнета жизненоважната за всяко човешко същество потребност да принадлежиш към общността. То е символ на тотално отчуждение и тотална изолация.

Редица съвпадения в последните два български превода говорят за очевидна близост в рецепцията, въпреки, че ги делят близо 40 години. Описвайки например стаята на героя, Кафка използва измислената дума *Menschenzimmer* (букв. „стая за хора“, т. е. предназначена за човек в очите на животното), за да даде категоричен знак от самото начало за раздвоението на идентичността на Грегор Замза и опитите му да се дистанцира от новото си същество.

*ein richtiges, nur etwas zu kleines Menschenzimmer*¹³ (Kafka 1994: 115): истинска, само че за човек прекалено малка стая (Константинов 1982: 203)¹⁴ обикновена, но сякаш малка за човек стая (Илиев 2018: 5)¹⁵

Българските преводи прибъгват до описания, които навяват клаустрофобично усещане, те искат да внушат образа на един притиснат в тесния си бит човечец, смазан от работата си, който деградира до бръмбар. Дори преводът от 2018 г. повтаря това старо тълкувание, напълно попътно на социалистическата рецепция на Кафка, според която неговият главен герой е малкият човек, смазан и деформиран от жестоката капиталистическа система. Една комфортна за социализма перспектива, която навремето е направила възможно повдигането на завесата към дълго забранявания Кафка. Днес, разбира се, такава рецепция е съвсем неадекватна.

Преводът е изграден изцяло в тази тоналност на дълбоко съчувствие към героя-жертва. Подбраната лексика буди жалост и симпатия: „писукане“, „крачета“, „краченца“ и пр. Комично абсурдното от оригинала е превърнато от превода в мелодраматично преувеличе-

¹³ Немските цитати са от цит. изд.: Franz Kafka. Kritische Ausgabe. Band 6, S. 113–201.

¹⁴ Франц Кафка.. Преображението. Избрани разкази. Прев. Венцеслав Константинов, Пловдив: Христо Г. Данов, 1982.

¹⁵ Франц Кафка. Метаморфозата. Прев. Любомир Илиев. София: Фама+, 2018.

ние: героят не затаява дъх (erstarrte, S. 124), за да дочуе нещо, а направо се „вцепенява“ (с. 15); не го обзема нелепа надежда (befangen in irgend einer unsinnigen Hoffnung, S. 124), а „е обладан от безумна надежда“ (с. 15); не го гризе съвестта (vor Gewissensbissen närrisch wurde, S. 125), а „обезумява напълно от угризения на съвестта“ (с. 16); тишината не е неловка (eine peinliche Stille, S. 127) а „тягостна“ (с. 18). Примерите за пресиления драматизъм в последния превод са много, на места се стига до маниерност, която е дълбоко чужда на хладния стил и болезнената отстраненост на описанието при Кафка. Защото не гръмките думи и крясъкът, а почти невидимите подробности и внимателно подбраните думи превръщат този разказ в модерен „зов за „хуманно“ отношение към различния“¹⁶.

Кафка иска да внуши ужас и отвращение и възмущението на това отчаяние е животното, осъдено да остане нямо и отблъснато.¹⁷ Авторът безмилостно натрупва физически детайли, нагнетява първоначалния шок и поддържа будно чувството на ужас в читателя. Лишаването от човешки образ е радикална материализация на отчуждението, на срама от себе си и то започва с детайлното вглеждане и описание на новото тяло, което Кафка наблюдава в характерния си маниер на прецизност и отстранение. Деконструкцията на тялото е много характерно за стила на Франц Кафка. От една страна, Грегор Замза наблюдава своето тяло с дълбока отчужденост, от друга, то сякаш е сбор от отделни независими елементи. Частите на тялото при Кафка често са самостоятелни и неконтролируеми субекти, които той описва с отстранението на документалист.

Чрез описание на тялото се изобразяват двете отделни идентичности и непрекъснато се подчертава дистанцирането и неприемането на новата същност. Чувството на външен и вътрешен дискомфорт се внушава именно чрез начина, по който се описва тялото. Отношението, вглеждането в собственото тяло винаги става през призмата на скептицизъм и тревожно учудване, дори недоверие. В „Die Verwandlung“ това отношение ескалира до погнуса. Тази емоция

¹⁶ Stach, R. Op. cit., S. 215.

¹⁷ В писмата си до Фелице Кафка често описва невъзможността да общува с хората, себепревръщайки се в куче, скитащо безцелно, отчаяно, нямо. В писмото от 1 април 1913 г. той пише: „ще целуна небрежно отпуснатата към мене ръка като безчувствено вяро куче не в знак от любов, а знак на отчаяние на осъденото на безмълвие и вечна раздалеченост животното“.

обаче е в детайлите, които за жалост убягват на преводача. И когато подробностите при Кафка се пренебрегват, цялата необикновеност и символика се свежда до банална разбираемост. Изоляцията, отблъскването, отчуждението, безполезността, изключването и безмълвието са състоянията, които Кафка внушава толкова добре чрез подложения на трансформация Грегор Замза. Те са внушени чрез дребните детайли и простия рисунък на познати метафори, които се разгръщат във веществени истории, отекващи в ума на читателя.

Ако се проследят поправките в ръкописа на разказа, можем да разберем особено отчетливо кои значения са била важни за автора и какви асоциации са търсени. Една от честите корекции например е на представките в глаголи за движение, които означават насам и нататък чрез което се изтъква дистанцирането или пък опита за приближаване към човешката общност.

Друг важен детайл, който сигнализира отчуждението, е отказът от притежателни местоимения. Авторът използва неутрално „тялото“, „главата“, „гърбът“, в българския превод обаче Грегор Замза се е слял окончателно с „насекомото“, решение, което ни отдалечава от мотива за превръщането като изгнание на душата, като наказание и период на изкупление, изпълнен с наивна вяра, че превръщането е обратимо.

В контекста на римейка е ясно, че не всеки превод гарантира добра пренаправа на оригиналното произведение, нито че всеки последващ е задължително още по-добър. Жалкото е, че разминаването със съвременната рецепция на Кафка и фундаменталната за него тема – съзнанието, че си различен и до отчаяние безполезен – превръща новия превод в римейк на стар и удобен за една авторитарна система прочит. В тази нова, но не осъвременена версия трудно се открива актуалната за нашето време емоционална катастрофа на различния, на отвратителния в очите на другите, на отблъснатия от обкръжението си човек, който не може да отговори на утвърдения и строго следван от общността стандарт за нормалност. Значима и болезнена тема, която „Die Verwandlung“ предава с ненадмината до ден днешен от литературата радикалност.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

Кафка, Франц. *Метаморфозата*. Прев. Любомир Илиев. София: Фама+, 2018.

Кафка, Франц. *Преображението*. Избрани разкази. Прев. Венцеслав Константинов, Пловдив: Христо Г. Данов, 1982.

Albrecht, Jörn. *Franz Kafka auf Englisch und in einigen romanischen Sprachen*. – In: *Slovo a smysl* 33, 2020, pp. 135–150.

Cadera, Susanne M. Franz Kafkas *Die Verwandlung* and its Thirty-One Spanish Translations. – In: Cadera, Susanne M., Walsh, Andrew Samuel (eds). *Literary Retranslation in Context*. Oxford–New York: Peter Lang, 2017, p. 169–194.

Кафка, Franz. *Briefe an Felice Bauer: und andere Korrespondenzen aus der Verlobungszeit*. Hans-Gerd Koch (ed.). Frankfurt/Main: Fischer Klassik Plus, 2015.

Кафка, Franz. *Drucke zu Lebzeiten. Schriften Tagebücher Briefe*. Kritische Ausgabe. Jürgen Born, Gerhard Neumann, Malcolm Pasley, Jost Schillemeit (eds.). Frankfurt/Main: Fischer Verlag, 1994.

Konstantinow, Aleko. *Bai Ganju, der Rosenöhländler*. Aus dem Bulgarischen übersetzt von Georg Adam, Hartmut Herboth und Norbert Randow. Herausgegeben von Rumen Milkow, Wieser Verlag, 2016.

Lee, Chia-Yi. Beyond the Body: Kafka's *The Metamorphosis* and Gibson's *Neuromancer*. – In: *Concentric: Literary and Cultural Studies*. Taipei, 30.2 /2004, pp. 201–222.

Sorrentino, Fernando. *Siete conversaciones con Jorge Luis Borges*. Buenos Aires: Casa Pardo, 1973.

Stach, Reiner. *Kafka. Die Jahre der Entscheidungen*. (3. Auflage). Frankfurt/Main: Fischer Verlag, 2014.

REFERENCES

ALBRECHT, J. Franz Kafka auf Englisch und in einigen romanischen Sprachen. In: *Slovo a smysl* 33, 2020, pp. 135–150.

CADERA, S. M. Franz Kafkas *Die Verwandlung* and its Thirty-One Spanish Translations. In: S. M. CADERA, A. S. WALSH (eds). *Literary Retranslation in Context*. Oxford – New York: Peter Lang, 2017, pp. 169–194.

KAFKA, F. & V. KONSTANTINOV (trans.). *Preobrazhenieto. Izbrani razkazi*. Plovdiv: Hristo G. Danov, 1982.

KAFKA, F. & H.-G. KOCH (ed.). *Briefe an Felice Bauer: und andere Korrespondenzen aus der Verlobungszeit*. Frankfurt/Main: Fischer Klassik Plus, 2015.

KAFKA, F. & J. BORN, G. NEUMANN, M. PASLEY, J. SCHILLEMEIT (eds.). *Drucke zu Lebzeiten. Schriften Tagebücher Briefe*. Kritische Ausgabe. Frankfurt/Main: Fischer Verlag, 1994.

KAFKA, F. & L. ILIEV (trans.). *Metamorfозата*. Sofiya: Fama+, 2018.

KONSTANTINOW, A. *Bai Ganju, der Rosenöhländler*. Aus dem Bulgarischen übersetzt von Georg Adam, Hartmut Herboth und Norbert Randow. Herausgegeben von Rumén Milkow. Wieser Verlag, 2016.

LEE, Ch.-Y. Beyond the Body: Kafka's *The Metamorphosis* and Gibson's *Neuromancer*. In: *Concentric: Literary and Cultural Studies*. Taipei, 30.2 /2004, pp. 201–222.

SORRENTINO, F. *Siete conversaciones con Jorge Luis Borges*. Buenos Aires: Casa Pardo, 1973.

STACH, R. *Kafka. Die Jahre der Entscheidungen*. (3. Auflage). Frankfurt/Main: Fischer Verlag, 2014.

THE TRANSLATION AS A REMAKE

Abstract. Each literary work carries in itself the historical context of the era in which it was created, but the context of the time in which it is read and becomes popular is also superimposed onto it. Franz Kafka is one of the most analyzed authors because of his undeniable importance for modern literature, but also because of the extraordinary metaphorical nature and ambiguity of his texts. Kafka is an interesting phenomenon because his texts not only do not become obsolete, but they keep being tirelessly translated all over the world. His most famous short story, „Die Verwandlung” (“The Metamorphosis”), has thirty-one translations in Spanish, twenty-five in English, and three in Bulgarian. The current study focuses on the questions why we need a new translation and what makes a new translation actually new.

Keywords: Kafka, translation, Verwandlung, literature, Kabbalah

Gergana Fyrkova, Assoc. Prof.
ORCID ID 0000-0002-6094-5829
Sofia University St. Kliment Ohridski
15, Tzar Osvoboditel Blvd, Sofia 1504
E-mail: g.fyrkova@uni-sofia.bg